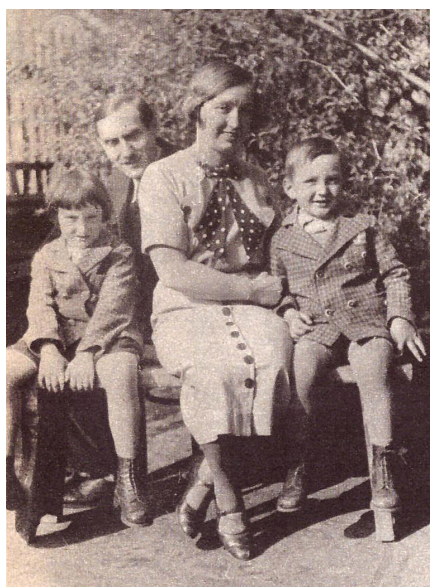

I. MIT REJT A TARISZNYÁD?

1. Az érzelmek iskolája *A nevek világában*

– Beszéljünk elsőként a családnedről, amelyet ma talán egyedül viselsz Magyarországon. Történetileg sem volt gyakori, hiszen Kázmér Miklós Régi magyar családnevek szótárában mindössze három adatot találunk rá: 1550-ből való a Grechy Ersebeth, ezt követi 1720-ból két Nógrád megyei előfordulás: Michael Grécsy és Joannes Grécsy. Kázmér megállapítja, hogy lakó- vagy származási hely motiválhatta a névadást, tehát Grécs helynév lehet az alapja az -i melléknévképzővel ellátott névalaknak. A családi hagyomány alátámasztja vagy megkérdőjelezi a névfejtő igazát?

Grétsy László szüleivel
és nővérével

– Érdekes módon szüleimnek egyaránt ritka, legalábbis nálunk ritka nevük van. Édesanyám lánykori neve *Fialovszky Gizella*. Vezetékneve lengyel eredetű, ugyanis a család – vagy annak legalább egy része – több mint egy évszázada érkezett Magyarországra Galíciából, amely ma már csak egy közép-európai történelmi régió, s Lengyelország és Ukrajna területén oszlik meg. A név a családban mind a mai napig két alakban is él: *Fialovszky*, valamint a „lengyelebb” *Fialowski* írásformában. Édesanyám csakúgy, mint apja, *dr. Fialovszky Béla*, aki orvos volt, ezt a nevet használta, s így tett két

bátyja is, a harmadik azonban a családban szintén élő *Fialowski* névváltozatot választotta, s *dr. Fialowski Lajos* néven vált a geodézia jeles művelőjévé, a műszaki tudományok doktorává. Lánya, Aliz, nekem unokatestvérem, akivel évtizedek óta jól ismerjük egymást, s rendszeresen tartjuk a kapcsolatot. Nos, ő apjától megörizte a *Fialowski* nevet, s ő is tudós lett, a matematika akadémiai doktora.

Egyébként még legalább egy olyan tudósunk van, aki lengyelesen írta a nevét. Ő a családunkkal csupán távoli rokonságban levő *Fialowski Lajos* (1846–1909), aki botanikus és nyelvész volt egyszerre. Mint a Magyar Életrajzi Lexikon I. kötetében olvashatjuk róla: „Sokoldalú tudományos működésének fő iránya a természetrajzi és különösen a botanikai szaknyelv megtisztítása, de jelentős érdemei vannak a botanika történetének kutatása, a magyar gyorsírás terjesztése és rendszerének tökéletesítése terén is.”

G. L. édesanyja,
Fialovszky Gizella

– *Látom, még a családon belül is mindig udvarias vagy. Íme, most is édesanyád lánykori nevével kezdted a választ. Nos, a Te különleges, ritka családneveddel mi a helyzet?*

– Sajnos erről nem tudok biztosat mondani. Bizony, nem tudok, annak ellenére sem, hogy nyelvész kollégáim közül többen is próbáltak rá válaszolni már évtizedekkel ezelőtt. Volt, aki a görög népnévvel, valamint az Anonymus-féle *portus gréci* formával hozta kapcsolatba, de a névkutató Mikesy Sándor a ’szabó’ jelentésű szlovák *krajcír* szóval is megmagyarázni vélte. Ezt a magyarázati lehetőséget elfogadhatónak érzem, de eléggé bizonyítottnak nem.

Családnevünkre az első adat, amelyet ismerek, dédapámnak *Kritsi* József neve, az egy generációval későbbieké *Grétschi* és *Grétsi*, apámé pedig, amelyet én is viselek, *Grétsy*. A *k > g* zöngésülés,

1939. IV. A.C. népr. céljára.

3011/941.

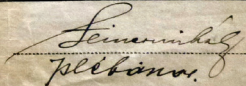
Kereszt-levél.

Ödvőt az Urbani

hivatalosan bizonyítom, miszerint a szent Péter- és Pálról címzett budapest-óbudai római katolika plébánia keresztfeltek anyakönyvének VI. kötetében 57 -ik lapon 1825, azaz ezer nyolczakharminötöd -ik év Septemb. 18. napjáról következők foglaltaknak:

Sor- szám	Születési év, hónap és nap	Keresztelési év, hónap és nap	A keresztfeltek		A szülőnek vezeték- és keresztneve, polgári állása, vallása és születéshelye	Lakhely, utca s házszám	A keresztfeltek vezeték- és kereszt- neve, állapota és vallása	A keresztfeltek lelkésznek vezeték- és keresztneve s hivatala	Észrevétel
			neme	állapota					
1.	1825. Septemb. 18.		Josephus	i	Josephus Kritsi R.E. et Grétsy R.E. Bécsben Schick R.E.	1.	Carpius Vagler, Magdolna Hampstead	Halkovszky	

Kelt Budapest-Óbudán, 1941. október 9.

A dédapa keresztlevele

valamint a fordítottja is egészen természetes változás. A nyelvújítási, egyébként német mintára készült *távcső* korábbi változata *kukker* vagy *gukker* változatban egyaránt előfordul ma is, a krétaporból készült kötőanyagot jelentő német *kitt* pedig a szaknyelvben többnyire meg is maradt így, ám a köznyelvben inkább a *gitt* változata terjedt el. A *Kritsi* és a *Grétsy* közti változásnak minden eleme könnyen magyarázható, s magának a változásnak a ténye is, mivel a 19. század második feléig a neveket az illetékesek, általában az anyakönyvet vezető lelkészek nemegyszer csupán bemondás alapján jegyezték be a fóliánsokba. Az általad idézett hatalmas családnévszótár szerzője, Kázmér Miklós valóban *-i* melléknévképzős helynévnek tekinti a *Grétsy* nevet, ám ezt bizonyító helynévi adatunk csak igen kevés van, s a családnevek közt csak *Kricsfalusi*, *Kricsfalvi* formában található meg, önmagában nem. Maradjunk annyiban, hogy a nevemet kétféleképp is meg lehet magyarázni, de ebből csak az egyik a valóságos, a másik a nyelvész névfeltő fantáziájának szüleménye. 1. A szlovák *Krejcsir* 'szabó' szóból fejlődött alak. *Krejcsi* nevet nem találtam telefonkönyveinkben, de *Kreiczarek*, illetve *Krejcsirik* alakot igen. 2. Mind a régi *Grécsi*, mind a *Kricsfalusi*, *Kricsfalvi* adatok arra mutatnak, hogy volt egy *Grécs* – *Krics* helynév, s a nevem annak emlékét őrzi.

Ata és anyja neve - nem mai helyen

Nagyapa: 4. Név: <i>Gretschel József</i> Születés ideje: <i>1825. jún. 18.</i> Születés helye: <i>Bpest-Obuda</i> Keresztelés ideje: <i>1825. jún. 18.</i> Vallása: <i>rom. kat.</i> Atyja neve: <i>Kritzi József</i> Anyja neve: <i>Schik Elisabeth</i>	9. Házasságkötés helye: <i>Bpest-Obuda</i> <i>rom. kat. pléb.</i> ideje: <i>1857. jún. 27.</i>	Nagymama: 5. Név: <i>Waltner Teréz</i> Születés ideje: <i>1825. dec. 29.</i> Születés helye: <i>Bpest-Obuda</i> Keresztelés ideje: <i>1825. dec. 29.</i> Vallása: <i>rom. kat.</i> Atyja neve: <i>Waltner Franziscus</i> Anyja neve: <i>Chodl Rosalia</i>
--	--	---

↓

Apa: 2. Név: <i>Gretschel József</i> Születés ideje: <i>1853. aug. 28.</i> Születés helye: <i>Bpest-Obuda</i> Keresztelés ideje: <i>1853. aug. 29.</i> Vallása: <i>rom. kat.</i> Atyja neve: <i>Gretschel József</i> Anyja neve: <i>Waltner Teréz</i>

A név írása már közeledik a mai felé

– A László keresztnév annál gyakoribb a magyar utónévadásban. Felmenőid között viselte valaki? A kissé elcsépett „nomen est omen” igazságán gondolkodtál-e már?

– Hogy a László utó-, illetve keresztnévem mennyire hat ki rám, vagy mennyire jellemez engem, arra nemigen tudok válaszolni. Pontosabban úgy érzem, a nevem független attól, ami vagy amilyen lettem, de Szent Lászlót gyerekkoromtól nagyon tiszteltem, és nevemnek megfelelően védőszentemnek tartom. Szent László hermájanak másolata ma is ott díszleg a szobám falán.

Azt biztosan tudom, hogy a névadás ötlete édesanyámtól származik, ugyanis három fiútestvére közül a legkisebbet, Lászlót szerette legjobban. (Ez sem véletlen, mert a lánytestvérek közül is édesanyám, vagyis Gizella volt a legfiatalabb. A kicsiknek az összetartozását érzem ki ebből.) De azért sem tudnék igazán válaszolni, mert nekem nem egy vagy két, hanem négy keresztnévem

A Tanulmányi Értesítőben használt
érdemjegyek:

Magaviselet	Rendszeret	Előmenetel	Általános tanulmányi eredmény
jeles	jeles	jeles	kitűnő jeles
jó	jó	jó	jó
elégseges	elégseges	elégseges	elégseges
elégtelen	elégtelen	elégtelen	elégtelen

TÖRZSLAPJA.

Gretsy László Alajos György
gimnáziumi tanuló

Születési ideje	1932. év február hó 13. nap
Születési helye	Budapest vármegye
Vallása	kat.
Apja (gond- viselő)	neve: Gretsy Alajos foglalkozása: tisztviselő
Anyja születési neve	Gräfflitz Gizella

Kiállította a
PESTI KÖZTANTANÁRSZAKI ÁLL. KÖSSZÜLTETŐI GIMNÁZIUM

Pestszentlőrinc, 1942. évi júni hó 26. n.

E. H. igazgató.

Egyéb bejegyzés: (Névváltozás, örökbefogadás, felvétel az 1939. évi IV. t.-c. alapján stb.)

* A kiállítás kezte: a felvétel napja.
** Minden bejegyzést az igazgató aláírásával, kollektívával, pecséttel igazol.

Bizonyítvány három keresztnévvel

van ebben a sorrendben: *László, Alajos, György, István*. A második azért került a sorba, mert édesapám *Alajos* volt, s úgy tartották illőnek, hogy a fiúgyerek az apa nevét viselje. Ám a két nagy család – anyámék hatan, apámék nyolcan voltak testvérek – azt a tanácsot adta, hogy mindkét nevet kapjam meg, de olyan sorrendben, hogy a *László* kerüljön előre, s így ő lehessen a védőszentem. Így is történt. A *György* a bérnialáskor kapott nevem, számos igazolványomban az első három ott szerepel: *László, Alajos, György*. Az *István* keletkezésének okáról nem tudok, de egy sejtésem azért van. Az 1940-es évek elején édesapám egyszer azzal jött haza, hogy én is, és Marika nővérem is 10-10 afrikai újszülöttnak keresztaszülei leszünk. Emlékszem, hogy valamilyen összeggel, noha nem voltunk jómódúak, azonnal támogattuk is őket. Hogy ez feltétel volt-e, azt akkor nem kérdeztem, s így nem tudom. Az a gyanúm, hogy az